УДК 342.56:347.95:351.86:330.34(477)
DOI: https://doi.org/10.17721/3041-1912.2025/4-4/10

Надія МАКСІМЕНЦЕВА, д-р юрид. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0001-7774-1948
e-mail: nadiiamaksimentseva@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Олександр ІОФФЕ, асп.
ORCID ID: 0009-0003-9032-4331
e-mail: oleksandr.ioffe@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЯК ФАКТОР ДЕРЖАВНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В с т у п. ***Досліджено ефективність виконання судових рішень як критичний чинник забезпечення державної та економічної безпеки України. Актуальність теми зумовлена системним характером проблеми невиконання рішень, що в умовах воєнного стану загрожує інституційній стійкості держави й інвестиційній привабливості економіки. Метою роботи є обґрунтування механізмів впливу своєчасного виконання судових актів на стабільність правового режиму та захист права власності.***

М е т о д и. ***Дослідження базується на комплексному використанні загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, аналітичний метод застосовано для оцінювання міжнародних індексів (WJP, World Bank), порівняльно-правовий − для зіставлення вітчизняних і європейських практик виконання, а системно-функціональний − для визначення ролі судового контролю в архітектурі національної безпеки.***

Р е з у л ь т а т и. ***Доведено, що ефективне виконання судових рішень є практичним критерієм верховенства права й інструментом підтримки інституційної довіри. Виявлено, що низька якість правозастосування прямо корелює зі зниженням показників економічної безпеки (прозорість законів, передбачуваність господарських відносин). Ідентифіковано інституційні ризики, такі як формування "формального правосуддя" та посилення неформальних практик. Визначено, що цифровізація виконавчого провадження та підвищення рівня парламентського контролю є пріоритетними напрямами зміцнення державної стійкості.***

В и с н о в к и. ***Зроблено висновок, що стадія виконання є не автономним процесом, а невід'ємним елементом державної безпеки. Водночас ефективна система примусового виконання – передумова захисту економічного суверенітету та міжнародної репутації України як правової держави.***

К л ю ч о в і с л о в а: ***судові рішення, державна безпека, верховенство права, виконавче провадження, інституційна спроможність, воєнний стан, економічна безпека, судовий контроль, цифровізація, інвестиційний клімат.***

Вступ

Ефективність виконання судових рішень є одним із ключових показників реального функціонування правової держави. Саме на стадії виконання судового рішення виявляється, чи здатна держава не лише формально закріпити обов'язковість права, а й забезпечити його реальну дію. У цьому сенсі виконання судових рішень варто розглядати не як суто завершальну стадію судового процесу, а і як один із базових механізмів підтримання правопорядку, інституційної довіри та стабільності суспільних відносин.

Актуальність теми зумовлена тим, що в Україні проблема невиконання або несвоєчасного виконання судових рішень тривалий час має системний характер. Вона негативно впливає не лише на ефективність судового захисту, а й на спроможність держави гарантувати обов'язковість власних рішень, забезпечувати стабільність правового режиму та підтримувати довіру до інституцій. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах воєнного стану, коли питання інституційної стійкості, ефективності державного управління та захисту майнових і немайнових прав мають безпосереднє значення для національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі виконання судових рішень фахівці розглядають не лише як завершальну стадію судового процесу, а і як самостійний показник реальної дієвості правосуддя. У вітчизняних дослідженнях акцентується, що виконавче провадження є невід'ємною частиною судового захисту, а тому оцінка ефективності судової системи без урахування фактичного виконання рішень є неповною (Булик, 2021). Такий підхід дає змогу перейти від суто процесуального бачення проблеми до її розуміння, як індикатора спроможності держави забезпечувати обов'язковість права.

Важливе місце в науковій дискусії займають праці, у яких виконання судових рішень проаналізовано крізь призму верховенства права й інституційної довіри. У порівняльно-правових дослідженнях, присвячених країнам ЄС та Україні, підкреслюється, що ефективність виконання рішень безпосередньо впливає на практичну реалізацію права на справедливий судовий розгляд, довіру до судової влади та стабільність правового порядку (Іванюк, 2025). Водночас невиконання рішень розглянуто як одну з найсерйозніших перешкод для функціонування принципу верховенства права в Україні.

Окремий напрям формують дослідження, присвячені виконанню рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та впливу практики ЄСПЛ на українське право. У цих працях невиконання судових рішень трактується не як ізольована вада виконавчого провадження, а як багаторівнева проблема, що зачіпає міжнародні зобов'язання держави, ефективність національного правосуддя та довіру до механізмів захисту прав людини (Спицька, 2024). Доктринальною основою такої дискусії залишаються рішення у справах *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine* та *Burmych and Others v. Ukraine*, у яких ЄСПЛ кваліфікував невиконання рішень вітчизняних судів як структурну та повторювану проблему *(European Court of Human Rights, 2009; European Court of Human Rights, 2017)*.

У зарубіжній літературі наближену проблематику розкривають переважно через такі категорії, як "ефективність судової влади" ("*judicial efficiency*"), "правоздатність держави" ("*state capacity*"), "верховенство права" ("*rule of law*") та "економічні наслідки" ("economic consequences") правозастосування. Сучасні дослідження доводять, що

© Максіменцева Надія, Іоффе Олександр, 2025

ISSN 3041-1912 (Print), ISSN 3041-1920 (Online)

Видання доступне для ознайомлення. Копіювання, поширення, відтворення, використання в будь-якій формі без дозволу видавництва заборонено.

традиційні показники судової ефективності не охоплюють повного циклу правосуддя, якщо вони не враховують стадію фактичного виконання рішень (Pereira, 2025). Інші автори акцентують, що якість правозастосування впливає на захист права власності, інвестиційні стимули та передбачуваність економічної поведінки (Anderlini, Felli, & Riboni, 2020). Іншими словами, ефективність виконання судових рішень має не лише правове, а й виразне економічне значення.

Отже, аналіз літератури дає підстави для кількох висновків. По-перше, виконання судових рішень є невід'ємною складовою права на справедливий суд і практичним критерієм верховенства права. По-друге, у вітчизняній та міжнародній науковій думці невиконання рішень дедалі частіше тлумачиться як системна, а не суто процедурна проблема. По-третє, зарубіжні дослідження переконливо показують, що слабкість у сфері виконання рішень має і правові, й економічні наслідки. Водночас у національній науці ще недостатньо комплексно розкрито безпековий вимір цієї проблеми, а саме вплив ефективності виконання судових рішень одночасно на державну й економічну безпеку України. Саме ця прогалина зумовлює актуальність обраного дослідження.

Метою статті є дослідження ефективності виконання судових рішень як фактора державної та економічної безпеки України, а також обґрунтування механізмів впливу своєчасного та повного виконання судових рішень на стабільність державних інститутів, інвестиційний клімат, захист права власності та передбачуваність правового середовища.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких завдань: з'ясувати місце виконання судових рішень у системі правової держави, визначити його зв'язок із принципом верховенства права й інституційною довірою, проаналізувати вплив ефективності виконання судових рішень на економічну безпеку держави, охарактеризувати інституційні ризики, що виникають унаслідок системного невиконання судових рішень, окреслити значення цієї проблеми в умовах воєнного стану та підвищених безпекових викликів.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що ефективне і своєчасне виконання судових рішень є не лише елементом належного правосуддя, а й самостійним чинником зміцнення державної та економічної безпеки України, тоді як системне невиконання рішень підриває довіру до держави, послаблює інституційну спроможність і погіршує умови економічного розвитку.

Методи

У статті використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, завдяки яким здійснено всебічний аналіз ефективності виконання судових рішень як фактор державної та економічної безпеки України. Основним є системний підхід, що дав змогу розглядати виконання судових рішень не лише як окремий елемент виконавчого провадження, а і як складову функціонування правової, економічної та інституційної систем держави. Застосовано формально-юридичний метод для розгляду норм національного законодавства, а також практики їхнього застосування у сфері виконання судових рішень. Це допомогло визначити ключові проблеми правового регулювання та їхній вплив на ефективність виконання. Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення підходів до виконання судових рішень в Україні та країнах Європи, що дало можливість виявити відмінності в організації виконавчого провадження, рівні цифровізації та інституційної спроможності. Окреме місце посідає аналітичний метод, що передбачає узагальнення результатів наукових досліджень, звітів міжнародних організацій та аналітичних матеріалів, зокрема матеріалів проєкту ЄС "Pravo – Justice", Верховного Суду та пов'язаних експертних матеріалів щодо модернізації судового контролю (Верховний Суд та ГО "Міжрегіональний експертний центр «Pro Justice»", 2026). Використання цих даних допомогло проілюструвати практичний стан виконання судових рішень і його вплив на економічні процеси й інституційну довіру.

Також застосовано метод узагальнення, що дав змогу сформулювати висновки щодо ролі ефективного виконання судових рішень у забезпеченні державної й економічної безпеки України. Зазначені методи у сукупності забезпечують комплексний підхід до дослідження та допомагають розкрити взаємозв'язок між правовими механізмами виконання судових рішень і функціонуванням держави й економіки.

Результати

Вплив виконання судових рішень на державну та економічну безпеку. У ході дослідження встановлено, що ефективність виконання судових рішень є одним із базових індикаторів реальної спроможності держави забезпечувати правопорядок. Якщо ухвалення рішення судом відображає нормативний рівень правосуддя, то його виконання демонструє фактичну здатність держави реалізувати власні правові приписи. Саме тому стадія виконання є не технічним завершенням судового процесу, а практичним тестом дієвості державної влади.

У цьому контексті виконання судових рішень безпосередньо пов'язане з державною безпекою, оскільки впливає на легітимність влади, стабільність правового режиму та рівень довіри до державних інституцій. Системне невиконання рішень формує у громадян і суб'єктів господарювання переконання в необов'язковості права, а отже, підриває сам принцип правової держави. У наукових й інституційних джерелах наголошується, що право на справедливий суд охоплює не лише можливість отримати рішення, а й право на його своєчасне та повне виконання, інакше судовий захист втрачає свій практичний зміст (Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, 2022).

Особливого значення ця проблема набуває у світлі практики Європейського суду з прав людини. У справі *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine* Суд уперше констатував системний характер невиконання рішень національних судів в Україні (European Court of Human Rights, 2009), пов'язавши цю проблему з порушенням права на справедливий суд, права на мирне володіння майном та права на ефективний засіб юридичного захисту. Подальший розвиток цієї позиції відбувся у іншій справі ЄСПЛ – *Burmych and Others v. Ukraine*, де було визнано масовий і структурний характер таких порушень (European Court of Human Rights, 2017). Ці рішення важливі не лише для правозастосування, а й для розуміння безпекового виміру проблеми: невиконання судових рішень постає не як окрема процесуальна вада, а як вияв системної слабкості державного механізму.

Підтвердженням цього є і сучасні міжнародні інституційні оцінки. Дані Індексу верховенства права Всесвітнього проєкту правосуддя 2025 (World Justice Project Rule of Law Index 2025), показники світового управління (Worldwide Governance Indicators) Світового банку та Звіт про оцінку CEPEJ за 2024 рік (CEPEJ Evaluation Report 2024) дають підстави розглядати складнощі з виконанням судових рішень як елемент ширшої проблеми інституційної якості: ефективності врядування, рівня обмеження влади правом, якості цивільного правосуддя та довіри до механізмів захисту прав (Council of Europe, CEPEJ, 2024; World Bank, n. d.; World Justice Project, 2025). У цьому сенсі виконуваність судового рішення є не

ISSN 1728-3817

ізольованим показником виконавчого провадження, а одним із практичних критеріїв реального функціонування верховенства права. Показово, що за даними Індексу верховенства права Всесвітнього проєкту правосуддя 2025 Україна посіла 90-те місце серед 143 країн світу та 10-те місце серед 15 країн регіону (World Justice Project, 2025). Водночас за компонентами, пов'язаними з відсутністю корупції, регуляторним правозастосуванням і цивільним правосуддям, позиції України залишаються нерівномірними, що підтверджує наявність системних інституційних дисбалансів. Ці дані підтверджують, що складнощі з виконанням судових рішень мають розглядатися як частина ширшої проблеми інституційної якості та спроможності держави забезпечувати реальне функціонування права. Для України це особливо важливо з огляду на показники міжнародних інституційних оцінок, що фіксують взаємозв'язок між якістю врядування, станом цивільного правосуддя та рівнем довіри до державних інститутів.

Важливим є й внутрішньодержавний інституційний вимір проблеми. Офіційна судова статистика та матеріали органів судової влади свідчать про значне навантаження на систему правосуддя, тоді як державні інституції, відповідальні за виконання рішень, функціонують у середовищі підвищених організаційних, кадрових і процедурних викликів (Державна судова адміністрація України, 2022; Верховний Суд та ГО "Міжрегіональний експертний центр "Pro Justice"", 2026). За таких умов проблема невиконання рішень не може зводитися лише до недоліків окремих виконавців: вона відображає загальний стан координації між судовою владою, органами примусового виконання, реєстрами та іншими державними структурами.

Додатково на інституційну слабкість вказують й агреговані міжнародні оцінки якості правового середовища, що фіксують істотний розрив між потребою в передбачуваному правозастосуванні та фактичним станом інституційного середовища в Україні порівняно із середніми регіональними та глобальними орієнтирами (World Bank, 2024; 2025).

З позиції державної безпеки це породжує кілька взаємопов'язаних ризиків. По-перше, знижується інституційна довіра, що є фундаментом політичної та соціальної стабільності. По-друге, посилюється правова невизначеність, що ускладнює реалізацію державної політики та знижує ефективність управлінських рішень. По-третє, виникає ризик делегітимації державної влади, оскільки нездатність забезпечити виконання остаточних судових рішень сприймається як неспроможність держави гарантувати дію власних правил. У такій ситуації судове рішення перестає бути актом влади, обов'язковим для виконання, і перетворюється на декларацію.

В умовах воєнного стану ці ризики посилюються. Обмеження доступу до окремих територій, складнощі функціонування державних реєстрів, організаційні збої в роботі виконавчих механізмів і загальне зниження інституційної спроможності у кризових умовах безпосередньо впливають на можливість ефективного виконання рішень. Тому в сучасних умовах виконання судових рішень варто розглядати не лише як процесуально-правову категорію, а як елемент стійкості держави, що визначає її здатність зберігати керованість, легітимність і довіру в період підвищених загроз.

Отже, ефективне виконання судових рішень є необхідною умовою забезпечення державної безпеки, оскільки воно гарантує дієвість правового порядку, підтримує авторитет державної влади та забезпечує реальне функціонування принципу верховенства права.

Ефективність виконання судових рішень є одним із ключових чинників економічної безпеки держави. Якщо у безпековому вимірі йдеться про довіру до держави та стійкість правового режиму, то в економічному – про передбачуваність господарських відносин, захист права власності, виконання контрактів і загальний рівень інвестиційної привабливості країни. Саме тому питання виконання судових рішень виходить далеко за межі суто процесуальної проблематики і стає складовою економічної інфраструктури держави.

У сучасних дослідженнях виконання судових рішень розглядається як практична умова реального захисту майнових прав. За відсутності ефективного механізму примусового виконання навіть належно сформульовані норми цивільного, господарського чи адміністративного права не створюють достатнього рівня захищеності для учасників економічного обороту. З огляду на це слабкість у цій сфері означає не лише ускладнення доступу до правосуддя, а й зниження передбачуваності економічного середовища.

Показовим є те, що, за офіційним повідомленням Міністерства юстиції України про запуск системи збору даних щодо виконання судових рішень, лише за перше півріччя 2025 року в системі обліковували понад два мільйони виконавчих документів (Міністерство юстиції України, б. д.). Цей показник свідчить, що йдеться не про вузьку технічну сферу, а про масштабний сегмент державного управління, від якого безпосередньо залежать майнові інтереси громадян, бізнесу та самої держави. Масив таких проваджень сам по собі демонструє, що ефективність виконання рішень має не локальне, а системне економічне значення.

Не менш важливими є дані Державної казначейської служби України щодо стану та термінів перерахування коштів за рішеннями судів, а також виконання рішень, гарантованих державою (Державна казначейська служба України, б. д.). Ведення окремого обліку таких видатків підтверджує, що невиконання або затримка у виконанні рішень проти державних органів має не лише правовий, а й прямий бюджетний вимір. У такому випадку проблема виходить за межі спору між сторонами й починає впливати на бюджетну дисципліну, фінансове планування та загальну передбачуваність державних зобов'язань.

Одним із головних наслідків слабкого виконання судових рішень є зростання так званих трансакційних витрат. Суб'єкти господарювання змушені витрачати додаткові ресурси на моніторинг виконання зобов'язань, юридичний супровід спорів, повторні звернення до органів влади й мінімізацію ризиків невиконання. У підсумку частина економічних ресурсів спрямовується не на розвиток бізнесу, інновації чи інвестиції, а на компенсацію недоліків правозастосовної системи. Це негативно позначається на загальній ефективності економічної діяльності та погіршує конкурентне середовище.

Особливу роль питання виконання судових рішень відіграє для інвестиційного клімату. Потенційний інвестор оцінює не тільки формальну наявність законодавчих гарантій, а й практичну здатність держави забезпечити захист прав у разі їхнього порушення. Якщо вигране судове рішення не гарантує реального відновлення права, це означає підвищення ризику інвестування, що безпосередньо впливає на вартість капіталу, доступ до кредитування і готовність бізнесу працювати в такій юрисдикції. У цьому контексті особливе значення мають World Bank Enterprise Surveys: Ukraine, які дозволяють оцінити, як бізнес сприймає передбачуваність правового середовища, якість інституцій і пов'язані з ними ризики для господарської діяльності (World Bank, 2019).

У ширшому макроекономічному вимірі проблема невиконання судових рішень безпосередньо корелює з міжнародними оцінками якості врядування та економічної стійкості. Дані Worldwide Governance Indicators, Rule of

Видання Університету імені Альфреда Нобеля. Вебсайт: vnulib.in.ua

Law Index й OECD Economic Outlook (Vol. 2024, Iss. 2: Ukraine) зафіксували погіршення ситуації не лише на локальному, а й на ширшому рівнях (OECD, 2024; World Justice Project, 2025). Зокрема, у 2024 р. глобальний показник передбачуваності правозастосування знизився до 0,46 проти 0,58 у 2023 р., а середній регіональний − до 1,09, проти 1,24 у попередньому періоді (World Bank, 2024; 2025). Варто зазначити, що попри загальну світову тенденцію до певного зниження якості правового середовища, регрес України є значно стрімкішим: показник "прозорість законів із передбачуваним правозастосуванням" продемонстрував падіння з – 0,67 до – 1,13. Таке критичне відхилення від регіональних стандартів і поглиблення розриву із глобальними показниками детермінує високі ризики для економічного відновлення, перетворюючи інституційну слабкість системи виконання рішень на ключовий бар'єр для залучення капіталу.

Неможливість конвертувати судове рішення у відновлене право чи реальний актив робить правовий захист ілюзорним. Для України такі проблеми виконання переростають межі юриспруденції та стають прямим фактором загрози економічній безпеці. За таких умов судовий розгляд сприймається бізнесом не як інструмент відновлення справедливості, а як джерело додаткових трансакційних витрат, що критично знижує конкурентоспромо-жність держави в боротьбі за капітал. Іншими словами, перехід від декларативної до реальної обов'язковості судових актів є фундаментальною передумовою бюджетної стабільності та інституційної передбачуваності, без яких неможливе формування безпечного господарського середовища.

Інституційні ризики невиконання судових рішень. Невиконання судових рішень породжує не лише окремі правові чи економічні наслідки, а й комплекс інституційних ризиків, що мають системний характер. Саме на інституційному рівні найкраще видно, що проблема виконання рішень стосується не тільки судової системи чи виконавчого провадження, а і якості державного управління загалом.

Першим таким ризиком є формування явища формального правосуддя, за якого судові рішення існують на нормативному рівні, але не мають реальної сили в практичному вимірі. У такій ситуації право втрачає свою регуляторну функцію, а судова система перестає виконувати роль ефективного інструменту відновлення порушених прав. Це руйнує саму ідею обов'язковості судового рішення як завершального акту публічної влади.

Другим ризиком є зростання правової невизначеності. Якщо виконання судових рішень не гарантоване, громадяни, бізнес і навіть органи влади втрачають можливість точно прогнозувати наслідки своїх дій. Це знижує готовність діяти в межах формальних процедур, послаблює правову дисципліну та стимулює ухилення від правових механізмів захисту інтересів. Правова система в такому випадку перестає бути джерелом передбачуваності, а отже, − втрачає одну зі своїх основних соціальних функцій.

Третім важливим ризиком є посилення ролі неформальних способів розв'язання спорів і захисту інтересів. Коли офіційні механізми не забезпечують результату, суб'єкти починають вдаватися до позаправових інструментів захисту інтересів, що створює сприятливий ґрунт для корупційних практик, адміністративних зловживань та нерівності доступу до правосуддя. У підсумку послаблюється принцип рівності перед законом і зменшується здатність держави виступати нейтральним гарантом правил гри.

Четвертим ризиком є зниження ефективності публічного адміністрування. Якщо держава не може забезпечити виконання судових рішень, вона фактично демонструє обмеженість власної управлінської спроможності. Це ускладнює реалізацію державної політики, підриває авторитет органів влади і ставить під сумнів дієвість самого механізму публічного управління. Іншими словами, проблема невиконання рішень стає індикатором слабкості інституцій, а не лише окремої проблеми виконавчої служби.

У міжнародних й аналітичних матеріалах така проблема розглядається як ознака дефіциту інституційної спроможності, слабкої координації між органами, недостатньої цифровізації, бюрократичних бар'єрів і нерозвинених механізмів контролю. Для України це посилюється тим, що проблема має не епізодичний, а системний характер, підтверджений як національними, так і міжнародними джерелами (European Court of Human Rights, 2009; 2017; World Justice Project, 2025).

У сукупності зазначені фактори формують замкнене коло: невиконання судових рішень знижує довіру до інституцій, а зменшення довіри, зі свого боку, знижує готовність суб'єктів покладатися на правові механізми та дотримуватися встановлених правил. Це ще більше ускладнює виконання рішень у майбутньому. Саме тому проблему невиконання судових рішень варто розглядати як системний виклик для державної й економічної безпеки, а її подолання − як елемент зміцнення інституційної стійкості держави.

Отже, інституційні ризики невиконання судових рішень мають комплексний характер й охоплюють сферу правосуддя, державного управління, економіки та суспільної довіри. Це вимагає системного підходу до їхньої мінімізації та розгляду виконання судових рішень як одного із ключових показників зрілості державних інституцій.

Напрям підвищення ефективності виконання судових рішень. Удосконалення правового регулювання у сфері виконання судових рішень є одним із базових напрямів підвищення ефективності всієї системи виконавчого провадження. Значення цього напряму зумовлене тим, що саме якість нормативної основи визначає межі повноважень виконавців, доступність і передбачуваність процедур, рівень захищеності прав сторін виконавчого провадження, а також реальну здатність держави забезпечити обов'язковість судового рішення. За відсутності внутрішньо узгодженого, стабільного й достатньо деталізованого правового регулювання навіть належна організація роботи виконавчих органів не усуває системних перешкод для своєчасного і повного виконання рішень.

Насамперед правове регулювання має виходити з того, що виконання судового рішення не є допоміжною або суто технічною стадією правосуддя, а становить невід'ємну частину права на судовий захист (European Court of Human Rights, 2009; Спицька, 2024). Такий підхід вимагає нормативного закріплення пріоритету реального виконання рішення над формальним завершенням судового процесу. У цьому сенсі законодавство має бути побудоване не лише навколо процедури примусового виконання, а й навколо ідеї обов'язковості судового акта як завершального акту державної влади. Саме тому удосконалення правового регулювання має бути спрямованим на усунення прогалин, колізій і надмірної фрагментарності нормативних приписів, що створюють можливості для затягування, оскаржень з формальних підстав й уникнення виконання рішень.

Окремої уваги потребує питання нормативної визначеності статусу та повноважень суб'єктів виконання. У наукових й аналітичних матеріалах переконливо простежується думка, що ефективність виконання рішень зростає там, де поєднуються професійна автономія виконавців, чітко окреслена відповідальність, прозорі процедури та належний державний нагляд (Булик, 2021; Верховний Суд…, 2026). Відповідно, законодавче регулювання має не лише формально розмежовувати компетенцію дер-

ISSN 1728-3817

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Юридичний факультет
Версія для друку

жавних і приватних виконавців, а й створювати таку модель, де баланс між автономією й контролем працює на результат, а не породжує нові прогалини чи конфлікти повноважень. Надмірна невизначеність у цьому питанні знижує ефективність системи, тоді як надмірна зарегульованість перетворює виконавче провадження на повільний бюрократичний механізм.

Не менш важливим є вдосконалення законодавчих механізмів доступу до інформації, необхідної для виконання рішень. Сучасне виконавче провадження неможливе без своєчасного доступу до реєстрів, відомостей про активи боржника, даних про корпоративні права, банківські рахунки, майнові обтяження й інші юридично значущі обставини. Тому правове регулювання має забезпечувати не декларативний, а функціональний механізм інформаційної взаємодії між судами, органами примусового виконання, державними реєстрами й іншими публічними інституціями. У протилежному разі право на виконання рішення фактично залежатиме не від закону, а від фрагментарності доступу до інформації, що несумісно з принципом правової визначеності.

Удосконалення правового регулювання також передбачає перегляд підходів до процесуальних термінів, способів оскарження та запобіжників проти зловживання процесуальними правами. Одна з причин низької ефективності виконання рішень полягає не лише у слабкості виконавчого механізму як такого, а й у можливості боржника тривалий час блокувати виконання через формальні процедурні інструменти. З огляду на це законодавство має забезпечувати розумний баланс між гарантіями захисту прав сторін і недопущенням недобросовісного затягування. Саме тут потрібна така модель регулювання, за якої право на оскарження не перетворюється на право на безмежне відкладання виконання.

Крім того, подальшого розвитку потребують норми, що стосуються судового контролю за виконанням рішень. Правове регулювання має виходити з того, що роль суду не вичерпується постановленням рішення, особливо у випадках, коли його виконання пов'язане з поведінкою державного органу, бюджетної установи або суб'єкта, що має підвищені можливості уникнення реального виконання. У цьому аспекті доцільним є посилення нормативних механізмів, які б стимулювали належне виконання через обов'язок звітування, застосування штрафних санкцій, можливість оперативного реагування на бездіяльність й уніфіковані підходи до розгляду скарг у виконавчому провадженні. Такий підхід підсилює не репресивний, а гарантійний характер правового регулювання.

Особливого значення набуває адаптація правового регулювання до умов воєнного стану (Максименцева, 2025). У кризових умовах традиційні механізми виконання рішень стикаються з додатковими бар'єрами: обмеженим доступом до територій, змінами в роботі реєстрів, проблемами функціонування окремих органів, складнощами з ідентифікацією та розшуком майна. За таких умов законодавство має не просто фіксувати загальні правила, а й передбачати спеціальні режими, які допомагають зберігати керованість системи виконання без руйнування базових гарантій сторін. Тобто йдеться не про спрощення заради спрощення, а про нормативну адаптивність, за якої держава зберігає здатність забезпечувати виконання рішень навіть у період підвищених безпекових ризиків.

У ширшому значенні удосконалення правового регулювання має бути спрямоване на підвищення передбачуваності всього правового середовища. Як засвідчують матеріали щодо зв'язку між виконанням рішень, інвестиційним кліматом й економічною безпекою, саме стабільність і зрозумілість нормативних правил формують довіру до права як до реального механізму захисту інтересів. Коли законодавство у сфері виконання судових рішень є непослідовним, перевантаженим винятками або не забезпечує реального результату, це негативно впливає не лише на ефективність правосуддя, а й на економічну поведінку суб'єктів, зростання трансакційних витрат та інституційну недовіру (Anderlini, Felli, & Riboni, 2020; OECD, 2024). Іншими словами, удосконалення правового регулювання варто розглядати як складову не лише юридичної реформи, а й політики зміцнення державної та економічної безпеки.

Отже, удосконалення правового регулювання у сфері виконання судових рішень має охоплювати декілька взаємопов'язаних напрямів: забезпечення нормативної цілісності регулювання, чітке визначення статусу і повноважень суб'єктів виконання, розвиток механізмів доступу до інформації, удосконалення процедур оскарження та судового контролю, а також адаптацію виконавчого законодавства до умов воєнного стану. Лише за умови такої комплексної модернізації правове регулювання здатне перетворитися із формальної рамки на реальний інструмент забезпечення дієвості судового рішення.

Посилення інституційної спроможності органів виконання є одним із визначальних напрямів підвищення ефективності виконання судових рішень, оскільки навіть належне правове регулювання не забезпечує результату без дієвих інституцій, здатних реалізувати закріплені в законі механізми на практиці. У цьому контексті інституційну спроможність необхідно розуміти не лише як формальну наявність уповноважених органів чи посадових осіб, а як сукупність кадрових, організаційних, процедурних, інформаційних й управлінських ресурсів, що забезпечують реальне, своєчасне та повне виконання судових рішень.

Насамперед ідеться про кадрову та професійну спроможність системи виконання. Наявність достатньої кількості кваліфікованих виконавців є передумовою того, щоб виконавче провадження не перетворювалося на надмірно тривалий і бюрократизований процес. Кадровий дефіцит, нерівномірне навантаження, недостатня спеціалізація та відсутність системної професійної підготовки знижують якість роботи органів виконання і створюють передумови для затримок, формального підходу та процедурних помилок. У підсумку навіть за наявності судового рішення його фактичне виконання починає залежати не від сили права, а від спроможності конкретної інституційної ланки забезпечити результат.

Важливим елементом інституційної спроможності є баланс між професійною автономією виконавців і належним державним контролем (Іванюк, 2025). Порівняльно-правові джерела, що аналізують моделі країн ЄС, показують, що найбільш ефективними є системи, у яких виконавець має достатній рівень професійної самостійності, але діє в межах прозорих процедур, чітко визначеної відповідальності та під наглядом суду або інших компетентних органів. Для України цей висновок має особливе значення, оскільки розвиток змішаної моделі виконання, що поєднує державних і приватних виконавців, вимагає не лише формального розподілу повноважень, а й створення стабільного інституційного середовища, у якому автономія не породжує свавілля, а контроль не блокує ефективність.

Порівняльний європейський контекст дає підстави стверджувати, що успішність системи виконання значною мірою залежить від поєднання трьох компонентів: професійної відповідальності виконавця, швидкого доступу до інформації й ефективного судового контролю. Подібні елементи простежуються у низці європейських юрисдикцій, зокрема в Польщі, Литві, Латвії та Естонії, де система виконання рішень розглядається не як периферійна адміністративна функція, а як повноцінна частина меха-

Видання містить матеріали, що не підлягають поширенню. Версія для ознайомлення.

нізму забезпечення правосуддя (Council of Europe, CEPEJ, 2024). Для України цей досвід важливий не стільки як модель прямого копіювання, скільки як орієнтир для інституційного розвитку: ефективне виконання рішень потребує не точкових змін, а внутрішньо узгодженої системи повноважень, координації та підзвітності.

Окремого значення набуває питання міжвідомчої координації. Виконання судового рішення в сучасних умовах рідко залежить лише від одного виконавця, воно потребує належної взаємодії із судами, реєстрами, банківськими установами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а в окремих випадках – й із суб'єктами, відповідальними за управління державним чи комунальним майном. Відсутність швидкої та передбачуваної взаємодії між цими ланками робить виконавче провадження фрагментарним і залежним від процедурних бар'єрів. Саме тому посилення інституційної спроможності має передбачати не лише внутрішню модернізацію органів виконання, а й побудову сталої системи координації між усіма учасниками процесу.

Суттєвим елементом інституційної спроможності є також механізми підзвітності. Низька ефективність виконання рішень часто пов'язана не лише з об'єктивними складнощами, а й із відсутністю достатньо чітких наслідків за бездіяльність, затягування чи недобросовісне виконання повноважень. У цьому аспекті важливим є розвиток дисциплінарних процедур, стандартів оцінювання діяльності, належного розгляду скарг і дієвого судового контролю за стадією виконання. Порівняльні й інституційні джерела переконливо свідчать, що ефективність виконання рішень залежить не лише від наявності виконавця, а й від того, наскільки система здатна забезпечити результативність його діяльності та відповідальність за неналежне виконання функцій.

Як згадувалося вище, в умовах воєнного стану питання інституційної спроможності набуває додаткового значення. Обмеження доступу до окремих територій, зміни в роботі державних реєстрів, ускладнення логістики, кадрові втрати та загальне зростання навантаження на державні інституції потребують більш адаптивної та стійкої моделі організації виконання судових рішень. За таких умов інституційна спроможність означає не лише здатність працювати у звичайному режимі, а й можливість зберігати основні функції в кризових умовах (Іоффе, 2025).

Отже, посилення інституційної спроможності органів виконання має охоплювати кілька взаємопов'язаних компонентів: кадрове забезпечення і професіоналізацію, збалансування автономії та контролю, розвиток судового нагляду, поглиблення координації між інституціями, посилення підзвітності й адаптацію інституційної моделі до умов воєнного стану. Лише за умови такої комплексної модернізації органи виконання можуть перетворитися із формальної ланки правосуддя на реальний механізм забезпечення обов'язковості судового рішення.

Цифровізація та міжвідомча взаємодія. Цифровізація виконавчого провадження є одним із ключових напрямів підвищення ефективності виконання судових рішень, оскільки результативність примусового виконання залежить не лише від змісту правових норм чи професійності виконавця, а й від швидкості, повноти та достовірності доступу до юридично значущої інформації. У сфері виконання судових рішень інформація має не допоміжне, а функціональне значення: саме через своєчасне встановлення майнового стану боржника, наявності рахунків, активів, обтяжень і реєстраційних даних забезпечується реальна можливість перетворення судового рішення з формального акта на виконаний юридичний результат.

У цьому контексті цифровізацію доцільно розглядати не як технічну модернізацію окремих процедур, а як елемент інституційної спроможності держави. Її значення полягає у скороченні часових витрат на пошук активів боржника, зменшенні кількості запитів на паперових носіях, уніфікації процедур, фіксації дій виконавця та підвищенні прозорості міжвідомчого обміну. За відсутності належної цифрової інфраструктури виконавче провадження часто перетворюється на послідовний і фрагментарний пошук інформації, що створює умови для затягування виконання, приховування активів і вибіркового застосування заходів примусу.

Передумови для такої трансформації в Україні формувалися поступово. Одним із важливих кроків стало запровадження Міністерством юстиції України системи збору даних про виконання судових рішень, що забезпечує доступ до актуальної й архівної інформації, починаючи із 2022 р. Такий інструмент засвідчує перехід від сприйняття виконавчого провадження як сукупності окремих справ до моделі, у якій дані стають основою для управлінських рішень, аналітики, моніторингу ефективності та виявлення системних проблем. Водночас самі лише відомчі цифрові рішення не усувають фрагментарності, якщо вони не інтегровані в загальну нормативну та міжвідомчу архітектуру.

Саме тому принципове значення має ухвалення Закону України № 4833-IX від 7 квітня 2026 р. "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та цифровізації окремих етапів виконавчого провадження" (Верховна Рада України, 2026). Розроблений на основі євроінтеграційного законопроєкту № 14005, цей нормативний акт ознаменував перехід від фрагментарної цифровізації до законодавчого закріплення цифрових механізмів як невід'ємної складової примусового виконання.

Закон № 4833-IX передбачає цифровізацію окремих етапів виконавчого провадження, оптимізацію його стадій і термінів, а також розширення функціоналу автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП) – щодо взаємодії з державними органами, банками, іншими фінансовими установами та небанківськими надавачами платіжних послуг. Окремо передбачено взаємодію Єдиного реєстру боржників з іншими реєстрами, що має значення для автоматизованого пошуку активів, перевірки правового статусу майна та своєчасного застосування або припинення заходів примусового виконання (Верховна Рада України, 2026).

Це змінює саму логіку міжвідомчої взаємодії. Якщо раніше значна частина інформаційного обміну у виконавчому провадженні залежала від окремих запитів, термінів їхнього опрацювання й організаційної дисципліни різних суб'єктів, то нова модель орієнтована на електронну взаємодію через інтегровані інформаційні системи. Йдеться не лише про прискорення документообігу, а про поступове формування цифрового середовища, у якому суди, виконавці, реєстри, банки й інші учасники не функціонують як ізольовані інституції, а взаємодіють через юридично значущі електронні канали.

Особливо показовим є механізм автоматичного вилучення відомостей про боржника з Єдиного реєстру боржників та зняття арешту з коштів, електронних грошей і цінних паперів у разі погашення заборгованості. За цією моделлю АСВП формує відповідне повідомлення, що є підставою для подальших реєстраційних і виконавчих дій. Це положення має подвійне значення: з одного боку, воно прискорює реалізацію примусових заходів, а з іншого – забезпечує своєчасне припинення обмежень після виконання зобов'язання. Отже, цифровізація постає не лише

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки

ISSN 1728-3817

інструментом примусу, а й гарантією процесуальної збалансованості для сторін виконавчого провадження.

Антикорупційний ефект таких змін полягає у зменшенні простору для непрозорих ручних дій. Автоматизований обмін даними, цифрова фіксація процесуальних дій, електронна взаємодія з банками та реєстрами обмежують можливості для затягування виконання, вибіркового реагування або неформального впливу на рух провадження. У цьому сенсі цифровізація є не лише способом адміністративного спрощення, а й засобом підвищення підзвітності системи. Водночас вона не усуває ризики повністю, а трансформує їх: на перший план виходять кібербезпека, захист персональних даних, стабільність роботи інформаційних систем, сумісність реєстрів і належне фінансування цифрової інфраструктури.

Євроінтеграційний вимір Закону № 4833-IX полягає в тому, що цифровізація виконавчого провадження узгоджується із загальною логікою реформування системи правосуддя та виконання рішень відповідно до вимог верховенства права. У цьому контексті Закон № 4833-IX можна розглядати як один із прикладних інструментів переходу від декларативного наближення до європейських стандартів до конкретної зміни процедур виконання судових рішень (Верховна Рада України, 2026; Council of Europe, CEPEJ, 2024).

В економічному вимірі цифровізація виконавчого провадження впливає не абстрактно на "інвестиційну привабливість", а передусім на швидкість і передбачуваність обороту активів. Оперативне виявлення рахунків і майна боржника, своєчасне накладення та зняття арештів, скорочення лагу між ухваленням процесуального рішення і його фактичною реалізацією знижують трансакційні витрати для кредиторів, боржників і фінансових установ. Для бізнесу це означає більшу прогнозованість захисту майнових і договірних прав, для держави − підвищення довіри до судового рішення як до реально виконуваного інструменту правового захисту.

Отже, цифровізацію та міжвідомчу взаємодію у сфері виконавчого провадження варто розглядати як складову інституційної, правової та економічної безпеки держави. Ухвалення Закону № 4833-IX засвідчує перехід від окремих цифрових сервісів до формування нормативно закріпленої цифрової інфраструктури виконання судових рішень. Її ефективність залежатиме не лише від змісту закону, а й від практичної сумісності інформаційних систем, належного адміністрування реєстрів, захисту даних і здатності держави забезпечити безперервність цифрових процесів. Саме це є необхідною умовою для того, щоб цифровізація стала реальним механізмом підвищення виконуваності судових рішень в Україні, а не лише декларативним напрямом адміністративної модернізації.

Підвищення ефективності виконання судових рішень в умовах воєнного стану потребує особливого підходу, оскільки в цей період система примусового виконання функціонує в середовищі підвищеної правової, організаційної та безпекової нестабільності. Якщо у звичайних умовах основні виклики пов'язані переважно з недоліками правового регулювання, інституційної спроможності чи міжвідомчої координації, то в умовах воєнного стану до них дода-ються територіальні обмеження, ускладнений доступ до активів, збої в роботі державних реєстрів, підвищене навантаження на органи влади та ризики для безперервності самого виконавчого процесу. Саме тому питання виконання судових рішень у цей період набуває не лише правового, а й виразного безпекового виміру.

Насамперед підвищення ефективності виконання рішень у таких умовах має спиратися на принцип нормативної адаптивності. Після 2022 р. в Україні було запроваджено спеціальні правила, спрямовані на врахування особливостей виконавчого провадження під час воєнного стану (Верховна Рада України, 2022a; 2022b), зокрема щодо строків, можливості здійснення виконавчих дій та обмежень, пов'язаних з окупованими територіями або зонами бойових дій. У цьому сенсі важливо, щоб правове регулювання не просто фіксувало наявність винятків, а й забезпечувало збалансовану модель, у якій тимчасові обмеження не руйнують базових гарантій сторін виконавчого провадження. Зокрема, зміни стосувалися перебігу строків, можливості здійснення виконавчих дій на окупованих територіях та в районах активних бойових дій, а також адаптації процедур до умов обмеженого доступу до майна і реєстрів.

Другим важливим напрямом є забезпечення інституційної безперервності виконання. Умови воєнного стану показують, що ефективність виконавчого провадження залежить не лише від наявності процедур, а й від здатності державних інституцій підтримувати базові функції в умовах кризи. Це означає потребу в резервних механізмах роботи, альтернативних каналах взаємодії, гнучких формах організації діяльності виконавців і здатності швидко відновлювати функціонування після переривань, пов'язаних із бойовими діями, переміщенням органів чи обмеженням доступу до територій. Ефективне виконання судових рішень у такому вимірі постає складовою інституційної стійкості держави.

Особливого значення в умовах воєнного стану набуває питання пріоритетності у виконанні рішень. У період обмежених ресурсів, підвищеного навантаження на органи влади та складності фактичного доступу до об'єктів стягнення система виконання судових рішень потребує внутрішньої логіки пріоритизації. Це не означає відмови від принципу обов'язковості виконання, але вимагає вироблення таких підходів, за яких рішення, пов'язані із захистом базових соціальних, трудових, майнових і публічно значущих прав, не губляться серед загального масиву виконавчих документів. Таким чином, в умовах воєнного стану ефективність виконання визначається не лише загальним обсягом проваджень, а й здатністю держави зберегти пріоритет захисту найбільш значущих прав та інтересів (Іоффе, 2025).

Третім ключовим напрямом є посилення цифрової стійкості виконавчої системи. За умов, коли фізичний доступ до органів, документів або активів може бути ускладненим, саме цифрові інструменти здатні забезпечити мінімально необхідний рівень функціонування виконавчого проводження. Однак в умовах воєнного стану цифровізація повинна розглядатися не лише як засіб прискорення процедури, а як інструмент збереження працездатності системи (Верховна Рада України, 2026). Це охоплює безпечний доступ до реєстрів, стабільність інформаційних систем, захищені канали обміну даними та можливість здійснювати ключові процесуальні дії навіть за умов часткової втрати звичних адміністративних каналів.

Важливою умовою також є посилення міжвідомчої координації в екстраординарних обставинах. Якщо у звичайних умовах координація між судами, виконавцями, реєстрами, банками й іншими органами є чинником підвищення ефективності, то під час воєнного стану вона стає передумовою збереження самої можливості виконання рішень. Відсутність належної взаємодії в таких умовах означає не просто затримку процедури, а й ризик повної втрати керованості окремими категоріями виконавчих проваджень. Саме тому в умовах воєнного стану координація має будуватися на підвищеній процедурній визначеності, чітко розподіленій відповідальності та здатності органів діяти не ізольовано, а в межах єдиної функціональної системи.

Видання призначене виключно для ознайомлення. Використання в комерційних цілях заборонено.

Окремо маємо наголосити, що в умовах воєнного стану підвищення ефективності виконання судових рішень безпосередньо пов'язане з підтриманням довіри до держави. Коли особа навіть у кризових умовах зберігає можливість домогтися реального виконання судового рішення, це підтверджує, що держава не втратила здатності забезпечувати обов'язковість права (Максіменцева, 2025). Натомість системне накопичення невиконаних рішень у період воєнного стану підсилює відчуття правової беззахисності, послаблює авторитет державних інститутів і створює додаткові ризики для соціальної та правової стабільності. У цьому сенсі виконання судових рішень у воєнний період має значення не лише для окремих стягувачів, а й для загального сприйняття держави як дієздатного гаранта правопорядку.

Водночас узагальнені правові позиції Конституційного Суду України щодо виконання судових рішень свідчать, що ця проблема не зводиться лише до технічної сторони виконавчого провадження, а стосується гарантій обов'язковості судового рішення, правової визначеності та меж допустимих обмежень у діяльності держави (Конституційний Суд України, б. д.).

Саме тому адаптацію виконавчої системи до умов війни варто розглядати не як тимчасове технічне завдання, а як частину ширшої політики зміцнення інституційної стійкості та правової безпеки.

Отже, підвищення ефективності виконання судових рішень в умовах воєнного стану має охоплювати нормативну адаптивність, забезпечення інституційної безперервності, розвиток цифрової стійкості, пріоритизацію виконання найбільш значущих категорій рішень, посилення міжвідомчої координації та збереження довіри до держави як гаранта обов'язковості права. Саме такий комплексний підхід дає змогу розглядати виконання судових рішень у період воєнного стану не як периферійне процедурне питання, а як складову державної стійкості та безпеки.

Дискусія і висновки

Унаслідок проведеного дослідження встановлено, що ефективність виконання судових рішень має значно ширше значення, ніж лише забезпечення завершеності судового процесу. Вона є одним із ключових показників реальної дієвості правової системи та спроможності держави забезпечувати обов'язковість права. Саме тому виконання судових рішень доцільно розглядати не лише як процесуально-правову категорію, а як важливий чинник державної, правової й економічної безпеки України.

Обґрунтовано, що у вимірі державної безпеки ефективне виконання судових рішень безпосередньо пов'язане з легітимністю влади, стабільністю правового режиму та рівнем довіри до державних інститутів. Невиконання судових рішень формує уявлення про необов'язковість права, підриває авторитет судової влади та послаблює інституційну стійкість держави. В умовах воєнного стану ця проблема набуває особливої ваги, оскільки стосується не лише захисту прав окремих осіб, а й здатності держави зберігати керованість, правопорядок і безперервність базових функцій у кризових умовах.

Доведено, що виконання судових рішень має безпосередній вплив на економічну безпеку. Ефективний механізм виконання забезпечує реальний захист права власності, підвищує передбачуваність договірних відносин, знижує трансакційні витрати та сприяє стабільності інвестиційного й підприємницького середовища. Натомість системне невиконання судових рішень погіршує інвестиційний клімат, знижує довіру бізнесу до судової системи, ускладнює доступ до фінансових ресурсів і підвищує загальний рівень економічних ризиків.

Встановлено, що невиконання судових рішень породжує комплекс інституційних ризиків: формування формального правосуддя, посилення правової невизначеності, зростання ролі неформальних механізмів захисту інтересів, зниження ефективності публічного адміністрування й ослаблення здатності держави реалізовувати власні рішення. У сукупності ці фактори створюють самопідтримувану систему недовіри, що негативно впливає як на державну, так і на економічну безпеку.

Окремо визначено, що цифровізація виконавчого провадження є не допоміжним технічним інструментом, а одним із ключових напрямів інституційного посилення системи виконання судових рішень. Ухвалення Закону України № 4833-IX засвідчує перехід від фрагментарних цифрових рішень до нормативно закріпленої цифрової інфраструктури виконавчого провадження. Розширення функціоналу автоматизованої системи виконавчого провадження, посилення ролі Єдиного реєстру боржників та розвиток електронної взаємодії з банками, реєстрами й іншими суб'єктами створюють передумови для скорочення процедурних затримок, зменшення корупційних ризиків і підвищення прозорості виконання.

Доведено, що в умовах воєнного стану ефективність виконання судових рішень має оцінюватися не лише за кількісними показниками стягнення, а й за здатністю системи зберігати інституційну безперервність. Вирішального значення набувають нормативна адаптивність, захищеність інформаційної інфраструктури, резервне збереження даних, координація між органами та пріоритизація рішень, пов'язаних із захистом найбільш значущих соціальних, трудових, майнових і публічно важливих прав.

Практика Європейського суду з прав людини й аналітичні матеріали міжнародних і національних інституцій підтверджують, що проблема невиконання судових рішень в Україні має не епізодичний, а системний характер. Її подолання потребує не фрагментарних заходів, а комплексного підходу, що поєднує правові, організаційні, управлінські, цифрові та безпекові рішення.

Отже, ефективне виконання судових рішень варто розглядати як один із базових критеріїв зрілості державних інститутів і як необхідну умову зміцнення державної, правової й економічної безпеки України. Судове рішення набуває справжньої цінності лише тоді, коли воно не залишається декларацією, а стає реально виконаним актом влади, здатним забезпечити відновлення порушеного права навіть в умовах воєнної, інституційної та економічної нестабільності.

Внесок авторів: Надія Максіменцева − концептуалізація дослідження, визначення мети та методології, координація дослідження, редакційне доопрацювання статті, формулювання загальних висновків; Олександр Іоффе − аналіз наукових джерел і міжнародних аналітичних матеріалів, аналіз правових і безпекових аспектів виконання судових рішень, опрацювання статистичних даних, підготовка розділів щодо цифровізації та особливостей виконання судових рішень в умовах воєнного стану, підготовка аналітичних висновків.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

Булик, І. Л. (2021). Особливості виконавчого провадження в Україні. *Київський часопис права*, 1. https://doi.org/10.32782/klj/2021.1.10

Верховна Рада України. (2022а, 15 березня). *Про внесення зміни до розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про виконавче провадження"*: Закон України № 2129-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text

ISSN 1728-3817

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки

Верховна Рада України. (2022b, 27 липня). *Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану* : Закон України № 2455-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-20#Text

Верховна Рада України. (2026, 7 квітня). *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та цифровізації окремих етапів виконавчого провадження*: Закон України № 4833-IX. https://zakon.rada.gov.ua/go/4833-20

Верховний Суд, & ГО "Міжрегіональний експертний центр «Pro Justice»". (2026). *Модернізація судового контролю в Україні: виклики, інституційні потреби та рекомендації.* https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezent2026/Prezentacia_syd_kontrol.pdf

Державна казначейська служба України. (б. д.). *Про стан та терміни перерахування коштів за рішеннями судів*. https://www.treasury.gov.ua/diyalnist/vikonannya-sudovih-rishen/pro-stan-ta-termini-pererahuvannya-koshtiv-za-rishennyami-sudiv

Державна судова адміністрація України. (2022). *Судова статистика за 2022 рік.* https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/annual-report-2022.pdf

Іванюк, В. Д. (2025). Інститут виконання судових рішень у країнах ЄС та Україні: порівняльно-правовий аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*. https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.45

Іоффе, О. В. (2025). Парламентська діяльність у сфері виконання судових рішень в умовах воєнного стану: особливості демократичного контролю. *Наукові перспективи*, 8(62), 106–128. https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-106-128

Конституційний Суд України. (б. д.). *5.5.6. Виконання рішень суду. Каталог юридичних позицій Конституційного Суду України*. https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/556-vykonannya-rishen-sudu

Максіменцева, Н. О. (2025). Особливості інститутів представницької влади в умовах воєнного стану: правовий аналіз. *Актуальні питання у сучасній науці*, 3(33), 591–604. https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-3(33)-591-604

Міністерство юстиції України. (б. д.). *Система збору даних про виконання судових рішень*. https://minjust.gov.ua/other/data_collection_system_on_enforcement_proceedings

Спицька, Л. (2024). Проблеми виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. Соціально-правові студії. *Social & Legal Studios*, 7(3). https://doi.org/10.32518/sals3.2024.09

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. (2022). Верховенство права та доступ до правосуддя. У *Щорічна доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2022 рік*. https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/annual-report-2022.pdf

Anderlini, L., Felli, L., & Riboni, A. (2020). Legal efficiency and consistency. *European* Economic *Review*, 121, Article 103323. https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2019.103323

Council of Europe, CEPEJ. (2024). *European judicial systems – CEPEJ Evaluation Report – 2024 Evaluation cycle* (2022 data). https://www.coe.int/en/web/cepej

European Court of Human Rights. (2009, October 15). *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine* (Application no. 40450/04).

European Court of Human Rights. (2017, October 12). *Burmych and Others v. Ukraine* (Application no. 46852/13 et al.).

OECD. (2024). *OECD Economic Outlook*, Vol. 2024 Iss. 2: Ukraine. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_839ef1cf-en/ukraine_f33c279e-en.html

Pereira, M. A. (2025). Clearance rates and disposition times: Not the whole story of judicial efficiency. *International Review of Law and Economics*, 83. https://doi.org/10.1016/j.irle.2025.106283

World Bank. (2019). *Enterprise Surveys: Ukraine*. https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploreeconomies/2019/ukraine

World Bank. (n. d.). *Worldwide Governance Indicators*. https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators

World Justice Project. (2025). *WJP Rule of Law Index 2025: Ukraine Insights*. https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2025/Ukraine

World Bank. (2024, December 17). *Prosperity Data360 Justice Country Snapshots: Ukraine*. https://documents.worldbank.org/pt/publication/documents-reports/documentdetail/099848212242479797

World Bank. (2025, October 6). *Prosperity Data360 Justice Country Snapshots: Ukraine*. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099801410172550082

References

Anderlini, L., Felli, L., & Riboni, A. (2020). Legal efficiency and consistency. *European Economic Review*, 121, Article 103323. https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2019.103323

Bulyk, I. L. (2021). Features of enforcement proceedings in Ukraine. *Kyiv Law Journal*, 1 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.32782/klj/2021.1.10

Commissioners of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights. (2022). Rule of law and access to justice. In the Annual Report on the State of Observance and Protection of Human and Civil Rights and Freedoms in Ukraine for 2022. [in Ukrainian]. https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/annual-report-2022.pdf

Constitutional Court of Ukraine. (n. d.). *5.5.6. Enforcement of court decisions. Catalogue of legal positions of the Constitutional Court of Ukraine* [in Ukrainian]. https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/556-vykonannya-rishen-sudu

Council of Europe, CEPEJ. (2024). *European judicial systems – CEPEJ Evaluation Report – 2024 Evaluation cycle* (2022 data). https://www.coe.int/en/web/cepej

European Court of Human Rights. (2009, October 15). *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine* (Application no. 40450/04).

European Court of Human Rights. (2017, October 12). *Burmych and Others v. Ukraine* (Application no. 46852/13 et al.).

Ioffe, O. V. (2025). Parliamentary activity in the field of enforcement of court decisions under martial law: Features of democratic control. *Scientific Perspectives,* 8(62), 106–128 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-106-128

Ivaniuk, V. D. (2025). The institution of enforcement of court decisions in EU countries and Ukraine: A comparative legal analysis. *Analytical and Comparative Jurisprudence* [in Ukrainian]. https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.45

Maksimentseva, N. O. (2025). Features of representative power institutions under martial law: Legal analysis. *Current Issues in Modern Science*, 3(33), 591–604 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-3(33)-591-604

Ministry of Justice of Ukraine. (n. d.). *Data collection system on enforcement of court decisions* [in Ukrainian]. https://minjust.gov.ua/other/data_collection_system_on_enforcement_proceedings

OECD. (2024). *OECD Economic Outlook*, Vol. 2024, Iss. 2: Ukraine. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_839ef1cf-en/ukraine_f33c279e-en.html

Pereira, M. A. (2025). Clearance rates and disposition times: Not the whole story of judicial efficiency. *International Review of Law and Economics*, 83. https://doi.org/10.1016/j.irle.2025.106283

Spytska, L. (2024). Problems of enforcement of judgments of the European Court of Human Rights in Ukraine. *Social & Legal Studios*, 7(3) [in Ukrainian]. https://doi.org/10.32518/sals3.2024.09

State Judicial Administration of Ukraine. (2022). *Judicial statistics for 2022* [in Ukrainian]. https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/oddata/805

State Treasury Service of Ukraine. (n. d.). *On the status and terms of transfer of funds under court decisions* [in Ukrainian]. https://www.treasury.gov.ua/diyalnist/vikonannya-sudovih-rishen/pro-stan-ta-termini-pererahuvannya-koshtiv-za-rishennyami-sudiv

Supreme Court, & NGO "Interregional Expert Center 'Pro Justice'". (2026). *Modernization of judicial control in Ukraine: Challenges, institutional needs and recommendations* [in Ukrainian]. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezent2026/Prezentacia_syd_kontrol.pdf

Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights. (2022). Rule of law and access to justice. In Annual report on the state of observance and protection of human and civil rights and freedoms in Ukraine for 2022 [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2022a, March 15). *On amendments to Section XIII "Final and Transitional Provisions" of the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings"* : Law of Ukraine No. 2129-IX [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text

Verkhovna Rada of Ukraine. (2022b, July 27*). On amendments to certain laws of Ukraine regarding the activities of private enforcement officers and compulsory enforcement of court decisions and decisions of other bodies (officials) during martial law* : Law of Ukraine No. 2455-IX [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-20#Text

Verkhovna Rada of Ukraine. (2026, April 7). *On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding improvement of the procedure for enforcement of court decisions, decisions of other bodies and digitalization of certain stages of enforcement proceedings* : Law of Ukraine No. 4833-IX [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/go/4833-20

World Bank. (2019). *Enterprise Surveys: Ukraine*. https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploreeconomies/2019/ukraine

World Bank. (2024, December 17). *Prosperity Data360 Justice Country Snapshots: Ukraine*. https://documents.worldbank.org/pt/publication/documents-reports/documentdetail/099848212242479797

World Bank. (2025, October 6). *Prosperity Data360 Justice Country Snapshots: Ukraine*. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099801410172550082

World Bank. (n. d.). *Worldwide Governance Indicators*. https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators

World Justice Project. (2025). *WJP Rule of Law Index 2025: Ukraine Insights*. https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2025/Ukraine

Отримано редакцією журналу / Received: 11.08.25
Прорецензовано / Revised: 18.08.25
Схвалено до друку / Accepted: 18.09.25

Видання ДЦПТО «Національний університет оборони України імені Івана Черняховського» Науковий центр для друку

Nadiya MAKSIMENTSEVA, DSc (Law), Assoc. Prof
ORCID ID: 0000-0001-7774-1948
e-mail: nadiiamaksimentseva@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Oleksandr IOFFE, PhD Student
ORCID ID: 0009-0003-9032-4331
e-mail: oleksandr.ioffe@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EFFICIENCY OF ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS AS A FACTOR OF STATE AND ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

B a c k g r o u n d. ***The article explores the efficiency of court decision enforcement as a critical factor for Ukraine's state and economic security. The relevance of the study stems from the systemic nature of non-enforcement, which, under martial law, threatens institutional resilience and the country's investment climate. The study aims to substantiate the mechanisms through which timely enforcement impacts the stability of the legal order and property rights protection.***

M e t h o d s. ***The research employs a comprehensive set of general and specialized scientific methods. Specifically, the analytical method evaluates international indices (WJP Rule of Law Index, World Bank data); the comparative legal method contrasts domestic and European enforcement practices; and the system-functional method identifies the role of judicial control within the national security architecture.***

R e s u l t s. ***It is demonstrated that effective enforcement serves as a practical criterion of the rule of law and a vital tool for maintaining institutional trust. The study reveals a direct correlation between poor legal enforcement and decreased economic security indicators, including legal transparency and the predictability of business relations. Key institutional risks are identified, such as the emergence of "formal justice" and the expansion of informal legal practices. Digitalization of enforcement proceedings and strengthened parliamentary control are defined as priority areas for enhancing state resilience.***

C o n c l u s i o n s. ***The enforcement stage is established as an essential element of national security rather than an autonomous judicial process. A robust enforcement system is a prerequisite for safeguarding economic sovereignty and upholding Ukraine's international reputation as a rule-of-law state.***

K e y w o r d s : ***court decisions, national security, rule of law, enforcement proceedings, institutional capacity, martial law, economic security, judicial control, digitalization, investment climate.***

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет" Версія НЕ для друку!

ISSN 1728-3817